

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,
pateikta 2016 m. birželio 9 d.¹

Byla C-42/15

**Home Credit Slovakia a.s.
prieš
Klára Bíróová**

(Okresný súd Dunajská Streda (Dunaiska Stredos apylinkės teismas, Slovakija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Vartotojų apsauga — Vartojimo kredito sutartys — Direktyva 2008/48/EB — Žodžių junginio „parengiama popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje“ reikšmė — Nacionalinėje teisėje įtvirtintas reikalavimas, kad dokumentas būtų „rašytinės formos“ ir pasirašytas — Vartojimo kredito sutarties galiojimas — Privaloma informacija pagal Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalį — Kredito sutartis, kurioje nėra privalomos informacijos, bet nurodomas atskiras dokumentas — Nacionalinėje teisėje įtvirtintos sankcijos, taikomos nepateikus privalomos informacijos — Proporcingumas“

1. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą *Okresný súd Dunajská Streda* (Dunaiska Stredos apylinkės teismas, Slovakija) prašo pateikti Direktyvos 2008/48/EB², kuria reglamentuojamos vartojimo kredito sutartys, aiškinimo gaires. Užduodami susiję klausimai dėl suderinimo masto pagal minėtą direktyvą ir draudimo valstybėms narėms, visų pirma, priimti arba toliau taikyti nuostatas dėl kredito sutarties sudarymo formalumų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia: i) ar reikalavimas, kad kredito sutartis būtų parengta „popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje“, yra savarankiška ES teisės sąvoka; ii) ar tokia pareiga reiškia, kad sutartis taip pat turi būti pasirašyta jos šalių ir ar privaloma informacija, kurią skolintojas turi pateikti skolininkui, turi būti nurodyta tame pačiame dokumente kaip ir kredito sutartis; iii) ar skolintojas turi nurodyti tikslias datas, kada turi būti atliekami mokėjimai pagal sutartį, ir pateikti lentelę, kurioje būtų matyti, kaip paskolos laikotarpiu atliekant mokėjimus mažėja pagrindinė suma, ir iv) ar tam tikros sankcijos, kurios taikomos pagal nacionalinę teisę skolintojui nepateikus privalomos informacijos, yra proporcingos.

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinanti Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66, ir klaidų ištaisymai OL L 207, 2009, p. 14, OL L 199, 2010, p. 40, OL L 234, 2011, p. 46) (toliau – Direktyva 2008/48).

Europos Sąjungos teisė

Direktyva 2008/48/EB

2. Du pagrindiniai Direktyvos 2008/48 tikslai yra suteikti aukštą ir vienodą vartotojų apsaugos lygį norint užtikrinti vartotojų pasitikėjimą ir sukurti tikrą vidaus rinką. Tam, kad būtų pasiekti šie tikslai, sukurta visiškai suderinta ES sistema keliose pagrindinėse srityse³. Prieš sudarydami kredito sutartis vartotojai turėtų gauti pakankamai informacijos, kurią jie galėtų apsvarstyti, ir priimti sprendimus turėdami visą reikiamą informaciją apie faktus⁴. Valstybės narės gali toliau taikyti ar priimti ES teisę atitinkančias nacionalines nuostatas dėl sutarčių teisės klausimų, susijusių su kredito sutarčių galiojimu⁵. Kredito sutartyje turėtų būti aiškiai ir glaustai pateikta visa būtina informacija, vartotojui žinotina apie jo teises ir įsipareigojimus⁶. Valstybės narės turėtų nustatyti taisykles dėl sankcijų, taikytinų pažeidus pagal šią direktyvą priimtas nacionalines nuostatas, ir užtikrinti jų įgyvendinimą. Sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios⁷.

3. 1 straipsnyje nustatyta, kad Direktyvos 2008/48 tikslas – suderinti tam tikrus valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kredito sutartimis, aspektus.

4. 2 straipsnyje numatyta, kad Direktyva 2008/48 taikoma ir kredito sutartimis, nebent aiškiai nurodyta kitaip.

5. Šioje byloje svarbios 3 straipsnyje išdėstytos apibrėžtys:

„a) vartotojas – fizinis asmuo, kuris sandoriuose, kuriems taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo užsiėmimu, verslu ar profesija;

b) kreditorius – fizinis arba juridinis asmuo, kurio užsiėmimas, verslas arba profesija yra suteikti arba įsipareigoti suteikti kreditus;

c) kredito sutartis – sutartis, pagal kurią kreditorius suteikia arba įsipareigoja suteikti vartotojui kreditą atidėtojo mokėjimo, paskolos forma arba kitu panašiu finansiniu būdu, išskyrus sutartis dėl tos pačios rūšies nuolatinio paslaugų teikimo ar prekių tiekimo, kai vartotojas už tokias paslaugas ar prekes moka dalimis jų teikimo ar tiekimo metu;

<...>

m) patvari laikmena – bet kuri priemonė, kuri suteikia galimybę vartotojui jam asmeniškai skirtą informaciją saugoti tiek laiko, kiek reikia pagal informacijos paskirtį, taip, kad ja būtų galima pasinaudoti ateityje ir kad būtų galima saugomą informaciją atkurti jos nepakeičiant;

<...>“

6. II skyriuje pateiktos nuostatos dėl informavimo ir praktikos, taikomos prieš sudarant kredito sutartį. Šiame skyriuje esančio 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad informacija, teikiama prieš sudarant sutartį, turi būti pateikta popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje⁸.

3 – 7, 8, 9 ir 10 konstatuojamosios dalys.

4 – 19 konstatuojamoji dalis.

5 – 30 konstatuojamoji dalis.

6 – 31 konstatuojamoji dalis.

7 – 47 konstatuojamoji dalis.

8 – Taip pat žr. II priedą „Europos tipinė informacija apie vartojimo kreditą“.

7. Pareiga vartotojams informaciją teikti popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje įtvirtinta ir kitose Direktyvos 2008/48 nuostatose⁹.

8. 10 straipsnio 1 dalyje teigiama:

„Kredito sutartys parengiamos popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje.

Visos susitariančiosios šalys gauna po kredito sutarties egzempliorių. Šis straipsnis neturi įtakos Bendrijos teisę atitinkančioms nacionalinėms taisyklėms dėl kredito sutarčių sudarymo galiojimo.“

9. 10 straipsnio 2 dalyje pateiktas informacijos 22 elementų, kuriuos reikia aiškiai ir glaustai nurodyti kredito sutartyje, sąrašas (toliau – privaloma informacija). Šiame sąrašė, be kita ko, nurodyta:

„h) vartotojo atliekamų privalomų mokėjimų suma, skaičius ir periodiškumas bei tam tikrais atvejais grąžinimui skiriamų mokėjimų paskirstymo padengiant skirtingas neapmokėtas sumas, kurioms taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, tvarka;

i) kapitalo amortizacijos pagal terminuotą kredito sutartį atveju – vartotojo teisė paprašius nemokamai bet kuriuo metu visu kredito sutarties galiojimo laikotarpiu gauti sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė.

Amortizavimo lentelėje nurodomi privalomi mokėjimai ir laikotarpiai bei sąlygos, susijusios su tokių sumų mokėjimu; lentelėje pateikiamas kiekvieno grąžinimo suskirstymas, nurodant kapitalo amortizavimą, pagal kredito palūkanų normą apskaičiuotas palūkanas ir, kai taikoma, bet kuriuos papildomus mokesčius; jei palūkanų norma nėra fiksuota arba pagal kredito sutartį papildomi mokesčiai gali būti keičiami, amortizavimo lentelėje aiškiai ir glaustai nurodoma, kad lentelės duomenys galioja tik iki kito kredito palūkanų normos arba papildomų mokesčių pakeitimo pagal kredito sutartį;

<...>“

10. 10 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „kai taikomas 2 dalies i punktas, kreditorius nemokamai suteikia vartotojui bet kuriuo metu visu kredito sutarties galiojimo laikotarpiu teisę gauti sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė.“

11. 22 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės negali toliau taikyti arba priimti nacionalinės teisės aktų nuostatų, besiskiriančių nuo nustatytų šioje direktyvoje, nes joje pateikiamos suderintos nuostatos.

12. Pagal 23 straipsnį valstybės narės turi numatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias sankcijas, taikomas už nacionalinių nuostatų, priimtų pagal šią direktyvą, pažeidimus.

9 — Šios nuostatos atitinkamai susijusios su kredito su galimybe pereikvoti sąskaitos lėšas sutartimis (6 ir 12 straipsniai); kredito palūkanų norma (11 straipsnio 1 dalis); neterminuotomis kredito sutartimis (13 straipsnio 1 ir 2 dalys); teise atsisakyti kredito sutarties (14 straipsnio 3 dalies a punktas); viršijimu (18 straipsnio 1 ir 2 dalys) ir tam tikrais kredito tarpininkų įsipareigojimais vartotojams (21 straipsnio b punktas).

Direktyva 97/7/EB

13. Direktyvoje 97/7¹⁰ pateiktos nuostatos, kuriomis siekiama apsaugoti nuotolinės prekybos sutartis sudarančius vartotojus. 4 straipsnyje numatyta, kad prieš sudarant bet kokią nuotolinės prekybos sutartį vartotojui suteikiama tam tikra informacija¹¹. Šios direktyvos 5 straipsnis pavadintas „Informacijos patvirtinimas raštu“. Jo 1 dalis išdėstyta taip:

„Vartotojui raštu ar kita jam tinkama ir prieinama ilgalaike forma turi būti patvirtinta [Vartotojas raštu ar kitoje jam tinkamoje ir prieinamoje patvarioje laikmenoje turi gauti] 4 straipsnio 1 dalies nuo a iki f punktuose minima informacija [4 straipsnio 1 dalies a–f punktuose minimą informaciją]. Jeigu informacija raštu arba kita jam tinkama ir prieinama ilgalaike forma [kitoje vartotojui tinkamoje ir prieinamoje patvarioje laikmenoje] nebuvo pateikta vartotojui iki sutarties sudarymo, ji patvirtinama tinkamu metu vykdant sutartį, o jeigu prekių nenumatyta siųsti trečiosio[m]s šalims – jas pristatant.

<...>¹²

Nacionalinė teisė

14. Slovakijos civiliniame kodekse¹³ numatyta, kad rašytinės formos teisės aktas galioja tik tada, jeigu jį yra pasirašęs (-ę) asmuo (-ens), kuriam (-iems) jis privalomas¹⁴. Teisės aktas negalioja, jeigu neatitinka įstatymuose (arba šalių susitarime) nustatytos formos reikalavimų.

15. Slovakijos prekybos kodekse¹⁵ numatyta, kad organizacijos bendrosios sutarties sąlygos į kredito sutartį gali būti įtrauktos tokioje sutartyje pateikiant kryžmines nuorodas.

16. Vartojimo kredito sutartis turi būti rašytinė ir kiekviena sutarties šalis turi gauti bent vieną jos egzempliorių popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje¹⁶. Vartojimo kredito sutartyje turi būti nurodyta, be kita ko, grąžintino kapitalo, mokėtinų palūkanų ir kitų mokesčių suma, skaičius, periodiškumas ir, jei reikia, grąžinimui skiriamų mokėjimų paskirstymo padengiant neapmokėtas sumas, kurioms taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, tvarka¹⁷. Vartotojai turi teisę reikalauti sąskaitos išrašo, pateikiamo kaip amortizavimo lentelė (jeigu taikomas kapitalo amortizavimas)¹⁸, bet kuriuo metu visu kredito sutarties galiojimo laikotarpiu¹⁹.

17. Jeigu kredito sutartis nėra rašytinė ir joje nepateikta informacija, kuri privaloma pagal Vartojimo kreditų įstatymą, laikoma, kad kreditas yra beprocentis ir jam netaikomi jokie mokesčiai²⁰.

10 — 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OL L 144, 1997, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 319) (toliau – Nuotolinės prekybos direktyva). Vėliau šią direktyvą panaikino ir pakeitė 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011, p. 64).

11 — 4 straipsnyje nurodyta įvairi informacija, visų pirma apie tiekėjo tapatybę, prekių ar paslaugų ypatybes, kainą, pristatymo kainą, mokėjimo tvarką ir sutarties atsisakymo teisės galiojimą.

12 — Direktyvos 2011/83 (pakeitusios Direktyvą 97/7) 7 straipsnyje nustatytas reikalavimas informaciją pateikti „<...> popierine forma arba, jei vartotojas sutinka, kita patvariaja laikmena“.

13 — Civilinis kodeksas (*Občiansky zákonník*), Įstatymas Nr. 40/1964, su vėlesniais pakeitimais.

14 — Slovakijos civilinio kodekso 40 straipsnio 3 dalis.

15 — Prekybos kodeksas (*Obchodný zákonník*), Įstatymas Nr. 513/1991, su vėlesniais pakeitimais. Žr. Slovakijos prekybos kodekso 273 straipsnį.

16 — Vartojimo kreditų ir kitų vartotojams skirtų kreditų ir paskolų įstatymas Nr. 129/2010, kuriuo iš dalies keičiami ir papildomi tam tikri įstatymai (*Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotřebitelských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov*) (toliau – Vartojimo kreditų įstatymas). Žr. Vartojimo kreditų įstatymo 9 straipsnį.

17 — Vartojimo kreditų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies k punktas.

18 — Atsižvelgdama į šį kontekstą, manau, kad „amortizacija“ reiškia skolos mažėjimą periodiškai mokant kredito grąžinimo ir palūkanų įmokas.

19 — Vartojimo kreditų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies l punktas.

20 — Vartojimo kreditų įstatymo 11 straipsnis.

Faktinės aplinkybės, procesas ir pateikti klausimai

18. 2011 m. birželio 29 d. ieškovė pagrindinėje byloje *Home Credit Slovakia a.s* (toliau – skolinėja) su atsakove Klára Bíróová (toliau – skolininkė) sudarė vartojimo kredito sutartį, raštu užpildydamos iš anksto išspausdintą tipinę formą. Skolininkei buvo suteiktas 700 EUR dydžio kreditas. Ji sutiko iš viso grąžinti 1 087,56 EUR ir mokėti 32,50 EUR dydžio mėnesines įmokas. Paskola turėjo būti grąžinta per 36 mėnesius nuo kredito suteikimo.

19. Skolininkė, pasirašydama kredito sutartį, patvirtino, kad buvo supažindinta su kredito sąlygomis, jos buvo priimtinos ir ji įsipareigojo jų laikytis. Prie kredito sutarties buvo pridėtos „*Home Credit Slovakia, a.s.* kredito sutarties sąlygos – piniginis kreditas“ (toliau – bendrosios sutarties sąlygos), kiekvieno puslapio viršutiniame kampe pažymėtos kodu ISH111. Skolininkės parašas kredito sutartyje patvirtino, kad ji supažindinta ir sutinka su bendrosiomis sutarties sąlygomis, kad visos jų nuostatos jai suprantamos ir kad ji sutinka jų laikytis. Nei skolinėja, nei skolininkė bendrųjų sutarties sąlygų teksto nepasirašė. Šiose sąlygose, be kita ko, nurodoma, kad skolininkas privalo tinkamai ir laiku grąžinti suteiktą kreditą, periodiškai mokėdamas mėnesines įmokas, kurių skaičius, dydis ir periodiškumas nustatomi sutartyje. Skolininkas turi teisę paprašęs nemokamai bet kuriuo metu visu sutarties galiojimo laikotarpiu gauti sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė, kuriame nurodytos mokėtinos įmokos, jų mokėjimo terminai ir sąlygos, įskaitant kiekvienos įmokos suskirstymą, nurodant kapitalo amortizaciją, mokėtinas palūkanas ir (kai taikoma) papildomus mokesčius.

20. Kreditavimo sąlygose nepateikiamos tikslesnės kapitalui taikomų palūkanų apskaičiavimo taisyklės, nėra nurodyta, kurią mėnesinių įmokų (32,50 EUR) dalį sudaro palūkanos ir kiti mokesčiai ir kuria dalimi amortizuojamas kredito kapitalas.

21. Skolininkė pagal sutartį sumokėjo tik dvi įmokas. 2012 m. balandžio 26 d. skolinėja pareikalavo grąžinti visą mokėtiną kredito sumą. Ji reikalavo sumokėti: i) likusią kapitalo sumą; ii) palūkanas; iii) delspinigius ir iv) sutartyje nustatytą baudą už įsipareigojimų nevykdymą. Skolininkė neatliko nė vieno mokėjimo. Tada skolinėja pareiškė ieškinį dėl 1 155,52 EUR sumos ir 0,024 % dydžio delspinigių, skaičiuojamų už kiekvieną pradelstą dieną nuo 778,34 EUR sumos, pradedant skaičiuoti nuo 2014 m. vasario 11 d. iki visiško skolos padengimo.

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškina, kad pagal nacionalines taisykles vartojimo kredito sutartis turi būti rašytinė ir joje turi būti pateikta tam tikra informacija apie, be kita ko, grąžintino kapitalo, mokėtinų palūkanų ir kitų mokesčių sumą, skaičių, periodiškumą ir, jei reikia, informacija apie amortizaciją²¹. Kredito sutartis, kuri nėra pasirašyta šalių, neatitinka nacionalinių taisyklių ir todėl negalioja²². Pagrindinėje byloje ši informacija (privalomos informacijos dalis) pateikta nepasirašytose bendrosiose sutarties sąlygose. Todėl kyla klausimas, ar 2011 m. birželio 29 d. sudaryta vartojimo kredito sutartis yra galiojanti. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, nacionalinis teismas prašo priimti prejudicinį sprendimą ir pateikia septynis klausimus, kuriuos galbūt lengviau suprasti apibendrintus:

Pirmasis ir antrasis klausimai

— Kokia yra Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 dalyje, aiškinamoje kartu su 3 straipsnio m punktu, vartojamo žodžių junginio „parengiama popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje“ reikšmė? Ar šis žodžių junginys apima tik fizinį dokumentą, pasirašytą kredito sutarties šalių? Ar tokia dokumente turi būti pateikta privaloma informacija, nustatyta 10 straipsnio 2 dalyje? Jeigu

21 — Žr. šios išvados 14 ir 15 punktus.

22 — Žr. šios išvados 17 punktą.

privaloma informacija pateikta atskirame dokumente, kaip antai bendrosiose sutarties sąlygose, kurio nėra pasirašiusios kredito sutarties šalys, ir kredito sutartyje yra kryžminės nuorodos į tokį dokumentą, ar tai atitinka Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 dalies reikalavimus?

- Kiek pagal Direktyvą 2008/48 visiškai suderinamos taisyklės, susijusios su kredito sutartyje pagal 10 straipsnio 1 ir 2 dalis pateiktina informacija, kad šios nuostatos neleistų taikyti nacionalinių taisyklių, pagal kurias i) privaloma informacija turi būti pateikiama viename dokumente, pasirašytame kredito sutarties šalių, arba ii) kurios reiškia, kad kredito sutartis negali turėti teisinės galios, nes tam tikra privaloma informacija pateikta atskirame dokumente, kaip antai bendrosiose sutarties sąlygose?

Trečiasis ir ketvirtasis klausimai

- Ar Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h punkte minimas „mokėjimų periodiškumas“ reiškia, kad skolintojas kredito sutartyje turi nurodyti tikslią datą, kada turi būti atliekamas kiekvienas mokėjimas, ar pakanka nurodyti, kada turi būti atliktas kiekvienas mokėjimas, pateikiant objektyviai nustatomus kriterijus? Ar pastaruoju atveju tokia informacija gali būti pateikiama atskirame dokumente, kuris minimas kredito sutartyje, kaip antai šalių nepasirašytose „bendrosiose sutarties sąlygose“?

Penktasis ir šeštasis klausimai

- Ar kartu aiškinami Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktai reiškia, kad kredito sutartyje nebūtina pateikti nustatyto laikotarpio amortizavimo lentelės, kai kapitalas grąžinamas mokant atskiras įmokas, ir kad tokią informaciją skolintojas gali pateikti skolininkui gavęs jo prašymą? Ar skolintojas kredito sutartyje turi pateikti amortizavimo lentelę nuo sutarties įsigaliojimo dienos ir ar skolininkas taip pat turi teisę kredito sutarties galiojimo laikotarpiu prašyti pateikti amortizavimo lentelę, kurioje būtų nurodytas mokėjimų grafikas nuo tokio prašymo dienos? Ar 10 straipsnio 2 dalies h punkte nurodyti informacijos reikalavimai yra visiškai suderinti vadovaujantis Direktyvos 2008/48 22 straipsnio 1 dalimi, todėl valstybėms narėms draudžiama reikalauti, kad į kredito sutartį būtų įtraukta amortizavimo lentelė?

Septintasis klausimas

- Jeigu skolintojas nepateikia Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje nustatytos didelės informacijos dalies, ar pagal nacionalinę teisę taikoma sankcija, dėl kurios kredito sutarčiai netaikomos palūkanos ir mokesčiai (t. y. skolininkas privalo grąžinti tik pagrindinę sumą), yra proporcinga pagal šios direktyvos 1 ir 23 straipsnius?

23. Rašytines pastabas pateikė Vokietijos ir Slovakijos vyriausybės ir Europos Komisija. 2016 m. vasario 24 d. surengtame posėdyje Slovakijos Respublika ir Komisija pateikė žodines pastabas.

Vertinimas

Pirmasis ir antrasis klausimai – formalumų, susijusių su vartojimo kredito sutarties sudarymu, suderinimo lygis

24. Informacijos teikimo vartotojams reguliavimo būdas grindžiamas principu, kad gerai informuotas vartotojas turi daugiau galimybių pasirinkti naudingiausią kredito pasiūlymą, ir juo siekiama užtikrinti, kad vartotojas žinotų savo teises ir pareigas pagal vartojimo kredito sutartį. Siekiant įgyvendinti šiuos uždavinius, pateikiama informacija negali būti trumpalaikė ir vartotojui turi būti prieinama ilgai.

25. Atsižvelgiant į tai, Direktyvos 2008/48 3 straipsnio m punkte sąvoka „patvari laikmena“ apibrėžta kaip „bet kuri priemonė, kuri suteikia galimybę vartotojui jam asmeniškai skirtą informaciją saugoti tiek laiko, kiek reikia pagal informacijos paskirtį, taip, kad ja būtų galima pasinaudoti ateityje ir kad būtų galima saugomą informaciją atkurti jos nepakeičiant“. Tačiau žodžio „popieriuje“ apibrėžtis nepateikta. Todėl šis žodis turi būti aiškinamas turint omenyje jo įprastą reikšmę kasdienėje kalboje ir atsižvelgiant į teisinį kontekstą ir Direktyvos 2008/48 tikslus²³.

26. Taikant 10 straipsnio 1 dalį, žodis „popieriuje“ reiškia laikmeną, kurioje kredito sutartis yra sudaroma ir pateikiama vartotojui. Iš žodžių „*arba kitoje patvarioje laikmenoje*“ galima numanyti, kad pateikimas „popieriuje“ yra tam tikra patvari laikmena arba būdas, leidžiantis kredito sutartį pateikti vartotojui taikant Direktyvą 2008/48. 10 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje nustatyta, kad visos susitariančiosios šalys turi gauti po kredito sutarties egzempliorių. Tai rodo, kad 10 straipsnio 1 dalis yra susijusi su laikmena, kurioje tokia sutartis pateikiama vartotojui.

27. Kredito sutarčiai popieriuje būdingos toliau nurodytos savybės, kurios atitinka Direktyvos 2008/48 3 straipsnio m punkto („patvarios laikmenos“ apibrėžties) reikalavimus: ji suteikia galimybę vartotojui saugoti informaciją, kuri jam skirta asmeniškai, ir užtikrinti, kad kredito sutarties turinys nebūtų pakeistas ir kad informacija būtų prieinama pakankamą laikotarpį. Tai atitinka tikslą pasiekti aukštą vartotojų apsaugos lygį, visų pirma užtikrinant, kad vartotojui būtų žinomos jo teisės ir pareigos pagal bet kurią kredito sutartį.

28. Tokį pat požiūrį atspindi kitos Direktyvos 2008/48 nuostatos dėl vartotojų teisių gauti informaciją, susijusių su kredito sutartimi²⁴.

29. Todėl reikalavimas, kad kredito sutartis turi būti sudaryta popieriuje, rodo, jog ji turi būti ir rašytinė, – tai atitinka įprastinę 10 straipsnio 1 dalies reikalavimo kredito sutartį sudaryti popieriuje reikšmę.

30. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nacionalinis teismas nurodo (ir tai patvirtino Slovakijos Vyriausybė ir Komisija), kad 10 straipsnio 1 dalies versijoje slovakų kalba žodį „popieriuje“ atitinka žodis „*písomne*“, kuris į anglų kalbą pažodžiui verčiamas „*in writing*“ („raštu“). Tačiau pasirinkti žodžiai gali atspindėti nacionalinės teisės reikalavimą, kad dokumentą turi pasirašyti sutarties šalys, o ne tiksliai atitikti žodį „popieriuje“, kuris yra vartojamas kai kuriose Direktyvos 2008/48 versijose kitomis kalbomis²⁵.

31. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, esant įvairių ES teisės akto kalbinių versijų neatitikimų, nagrinėjama nuostata turi būti aiškinama atsižvelgiant į teisės nuostatų, kurių dalis ji yra, tikslą ir bendrą struktūrą²⁶.

32. Taikant 10 straipsnio 1 dalį, žodžių junginys „popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje“ yra ES teisės sąvoka, todėl jo reikšmė visose valstybėse narėse turi būti tokia pat. Iš 24 ir 26 punktų matyti, kad šie žodžiai reiškia būdą, kuriuo kredito sutartis pateikiama vartotojui.

23 — Žr. 2012 m. liepos 5 d. Sprendimo *Content Services*, C-49/11, EU:C:2012:419, 32 punktą.

24 — Žr. šios išvados 7 punktą ir 9 išnašą.

25 — Pavyzdžiui, versijose anglų ir prancūzų kalba. Taip pat žr. šios išvados 34 punktą.

26 — 2008 m. balandžio 3 d. Sprendimas *Endendijk*, C-187/07, EU:C:2008:197, 22–24 punktai.

33. Pridursiu, kad žodis „raštu“ aiškinamas kaip žodžio „popieriuje“ sinonimas taikant Nuotolinės prekybos direktyvos 5 straipsnio 1 dalį²⁷. Sprendime *Content Services* Teisingumo Teismas vertino, ar laikydamosi komercinės praktikos, pagal kurią minėtos direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatyta informacija, turinti būti pateikta iki sutarties sudarymo, vartotojams tampa prieinama tik paspaudus interneto svetainėje esančią nuorodą, atitinkama įmonė tenkino reikalavimą užtikrinti, kad privaloma informacija vartotojui būtų patvirtinta [pateikta] raštu. Teisingumo Teismas nusprendė, kad žodis „raštu“ yra žodžių junginio „kitos patvarios laikmenos“ alternatyva²⁸.

34. Todėl, nors direktyvos versijos slovakų kalba 10 straipsnio 1 dalyje minima pareiga kredito sutartį sudaryti ne „popieriuje“, o „raštu“, manau, kad šie du žodžiai pagal šią nuostatą reiškia tą patį.

35. Terminas „kredito sutartis“ apibrėžtas Direktyvos 2008/48 3 straipsnio c punkte. Iš aiškios 10 straipsnio 2 dalies formuluotės matyti, kad joje pateikta informacija turi būti įtraukta į bet kurią kredito sutartį. Nors tokia informacija ir pati kredito sutartis neprivalo būti pateiktos viename dokumente, bet kuri sutartis vis tiek turi būti parengta popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje, kad būtų tenkinamas 10 straipsnio 1 dalies reikalavimas.

36. Šią nuomonę patvirtina Direktyvos 2008/48 logika. Informacija, kurią pagal 5 straipsnį reikia pateikti prieš sudarant sutartį, nebūtinai turi būti pateikiama tame pačiame dokumente, kuris sudaro pasiūlymą (5 straipsnio 1 dalis). Tokia informacija pateikiama specialiaame dokumente – Europos tipinės informacijos apie vartojimo kreditą formoje²⁹. Todėl privalomos informacijos pateikimas ne pačioje kredito sutartyje, o atskirame dokumente, nėra nesuderinamas su Direktyvos 2008/48 teisine logika.

37. 10 straipsnyje nėra numatyta, kad kredito sutartis turi būti pasirašyta šalių ar kad ją turi sudaryti vienas dokumentas³⁰. Žodžiai, kuriais pažymima, kad 10 straipsnis „neturi įtakos <...> nacionalinėms taisyklėms dėl kredito sutarčių sudarymo galiojimo“, aiškinami kartu su 30 konstatuojamąja dalimi, kurioje nurodyta, kad Direktyvoje 2008/48 nereglamentuojami sutarčių teisės klausimai, susiję su kredito sutarčių galiojimu, rodo, jog šia nuostata nėra reglamentuojami sutarties sudarymo formalumų klausimai.

38. Tai, kiek valstybės narės išlaiko diskreciją toliau taikyti ar priimti nacionalines nuostatas dėl vartojimo kredito sutarčių, yra ginčijamas klausimas. Sunku tiksliai nustatyti ribą, kada suderintos taisyklės šią diskreciją panaikina – tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti būtent šį klausimą.

39. Iš Direktyvos 2008/48 22 straipsnio 1 dalies, aiškinamos atsižvelgiant į 9 ir 10 konstatuojamąsias dalis, matyti, kad šioje direktyvoje numatyta visiškai suderinti kredito sutartis, kurios patenka į jos taikymo sritį, reglamentuojančias nuostatas. Todėl valstybėms narėms nėra leidžiama toliau taikyti arba priimti kitokias, nei nustatyta Direktyvoje 2008/48, nacionalines nuostatas dėl klausimų, kurie yra suderinti³¹.

40. Tačiau iš 1 straipsnio akivaizdu, kad pagal Direktyvą 2008/48 suderinami tik *tam tikri* valstybių narių taisyklių, susijusių su vartojimo kredito sutartimis, aspektai. Jeigu suderintų nuostatų nėra, valstybės narės gali toliau taikyti senas arba priimti naujas nacionalines taisykles.

27 — Žr. šios išvados 13 punktą.

28 — Žr. 2012 m. liepos 5 d. Sprendimo *Content Services*, C-49/11, EU:C:2012:419, 39–42 punktus. Pradiniame 2002 m. rugsėjo 11 d. pasiūlyme (KOM(2002) 443 galutinis; OL C 331 E, 2002, p. 200), kuriuo remiantis parengta Direktyva 2008/48, Komisija nurodo, kad „patvarios laikmenos“ apibrėžtis yra tokia pat, kaip vartojama Nuotolinės prekybos direktyvoje (žr. 13 p.).

29 — Direktyvos 2008/48 II priedas.

30 — Direktyvoje 2008/48 apie pasirašymą užsimenama vienintelį kartą – 37 konstatuojamojoje dalyje minint kliento pasirašytas susietojo kredito sutartis. Tačiau šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą nesujęs su tokia sutartimi, todėl 37 konstatuojamoji dalis nėra aktuali.

31 — Žr. 2012 m. liepos 12 d. Sprendimo *SC Volksbank România*, C-602/10, EU:C:2012:443, 38 punktą. Šioje byloje nagrinėta kredito sutartis nepateko į Direktyvos 2008/48 taikymo sritį.

41. Neginčijama, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama kredito sutartis patenka į Direktyvos 2004/18 taikymo sritį. Todėl būtina išsiaiškinti derinimo apimtį pagal ES taisykles.

42. Iš 10 straipsnio 1 ir 2 dalių formuluočių matyti, kad pagal Direktyvą 2008/48 suderinama, kuri informacija turi būti įtraukiama į kredito sutartis; vartotojui kredito sutartyje turi būti pateikiami visi 22 elementai, išvardyti pastarojoje nuostatoje. Be to, Direktyvoje 2008/48 reglamentuojama, kaip turi būti pateikiama 10 straipsnio 2 dalyje nustatyta informacija (popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje), ir reikalaujama, kad ji būtų nurodyta „aiškiai ir glaustai“.

43. Nors ES teisėje yra nustatyti kitų sektorių formalieji reikalavimai, kaip antai taikomi Europos mokėjimo įsakymui³², šie formalumų klausimai, susiję su sutarčių sudarymu, nepriskiriami prie Direktyvos 2008/48 taikymo srities. Todėl Direktyvoje 2008/48 nėra suderinta tai, ar kredito sutartis turi būti pasirašyta, nei tai, ar privaloma informacija ir kreditavimo sąlygos turi būti pateikti viename dokumente.

44. Tikslī pozicija pagal Slovakijos nacionalinę teisę nėra visiškai aiški. Viena vertus, Slovakijos civiliniame kodekse numatyta, kad rašytinės formos teisės aktas galioja tik tada, jeigu jį yra pasirašęs (-ę) asmuo (-enys), kuriam (-iems) jis privalomas³³. Kita vertus, Slovakijos prekybos kodekse numatyta, kad organizacijos bendrosios sutarties sąlygos į kredito sutartį gali būti įtrauktos tokioje sutartyje pateikiant kryžmines nuorodas³⁴. Vartojimo kreditų įstatyme nustatyta, kas turi būti pateikta vartojimo kredito sutartyje³⁵. Tačiau Teisingumo Teismui nėra žinoma tiksli šių įvairių nacionalinės teisės nuostatų sąveika.

45. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytos faktinės aplinkybės rodo, kad pačioje kredito sutartyje (kurią skolininkė pasirašė) buvo pateikti tam tikri Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje nurodytos privalomos informacijos elementai. Skolintojos bendrųjų sutarties taisyklių, į kurias buvo įtraukti kai kurie kiti (galbūt ne visi) privalomos informacijos elementai, *nepasirašė* nei skolininkė, nei skolintoja. Nėra aišku, ar (ir, jeigu taip, kiek) pasirašyta kredito sutartimi buvo atkreiptas skolininkės dėmesys į tai, kurioje būtent bendrųjų sutarties sąlygų vietoje ieškoti privalomos informacijos elementų, neįtrauktų į pasirašytą kredito sutartį.

46. Siekdama padėti Teisingumo Teismui pateikti gaires nacionaliniam teismui, problemą nagrinėju toliau nurodytu būdu.

47. Pirma, ar pagal Direktyvą 2008/48 draudžiama nacionalinė taisyklė, pagal kurią visa privaloma informacija turėtų būti pateikiama raštu viename pasirašytame dokumente?

48. Manau, į šį klausimą reikėtų atsakyti „ne“. Privaloma informacija būtų nurodyta popieriuje ir visa pateikta vartotojui, todėl būtų tenkinami 10 straipsnio 1 ir 2 dalių reikalavimai. Vartotojo dėmesys būtų lengvai atkreipiamas į visą informaciją, kuri jam reikalinga informuotyviam sprendimui priimti, nes ši informacija būtų pateikta viename dokumente. Todėl toks nacionalinės teisės reikalavimas prisidėtų prie direktyvos tikslo užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį pasiekimo ir, kaip suprantu, netrukdytų siekti kito direktyvos tikslo – skatinti bendrosios rinkos veikimą³⁶. Nors Direktyvoje 2008/48 *reikalavimo* visą privalomą informaciją pateikti viename pasirašytame dokumente nėra, ja tokia tvarka nedraudžiama.

32 — Žr., pavyzdžiui, 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1896/2006, nustatančio Europos mokėjimo įsakymo procedūrą, 7 straipsnio 5 ir 6 dalis (OL L 399, 2006, p. 1). Reglamentu siekiama supaprastinti ir pagreitinti tarptautinių bylų dėl neįčyntinų turntinų reikalavimų nagrinėjimo procesą ir sumažinti jo išlaidas.

33 — Žr. šios išvados 14 punktą.

34 — Žr. šios išvados 15 punktą.

35 — Žr. šios išvados 16 punktą.

36 — Žr. Direktyvos 2008/48/EB 8 ir 9 konstatuojamąsias dalis.

49. Tai nereiškia, kad valstybės narės gali nevaržomos nustatyti papildomus formalumus, taikomus sudarant vartojimo kredito sutartį. Pateiksiu vieną pavyzdį: posėdyje Teisingumo Teismas paklausė, ar būtų galima reikalauti, kad kiekvieną vartojimo kredito sutartį abi šalys pasirašytų dalyvaujant notariui. Tokia tvarka galėtų sustiprinti vartotojų apsaugą. Tačiau ji labai pakeistų direktyvoje įtvirtintą dviejų susijusių tikslų – užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą ir skatinti bendrosios rinkos veikimą – pusiausvyrą ir tai akivaizdžiai būtų nenaudinga pastarajam tikslui. Abi šalys privalėtų (našta tikriausiai visų pirma tektų skolintojams) laikytis formalumų, dėl kurių gerokai išaugtų išlaidos; labai tikėtina, kad tai būtų nenaudinga skolintojams, esantiems kitoje valstybėje narėje nei vartotojas. Dėl šios priežasties manyčiau, kad toks reikalavimas nepriskirtinas diskrecijai, kuria gali naudotis valstybės narės formuluodamos nacionalinės teisės reikalavimus, taikomus sudarant tokias sutartis.

50. Antra, ar Direktyvoje 2008/48 draudžiama nacionalinė taisyklė, pagal kurią privalomos informacijos elementus būtų galima pateikti (popieriuje) ne pačioje (pasirašytoje) vartojimo kredito sutartyje, o skolintojo bendrosiose sutarties sąlygose?

51. Manau, ir į šį klausimą reikėtų atsakyti „ne“, tačiau su tam tikromis papildomomis išlygomis. Kaip ir anksčiau, privaloma informacija būtų nurodyta popieriuje ir visa pateikta vartotojui (tik išdėstyta dviejuose dokumentuose), todėl vis dar būtų tenkinami 10 straipsnio 1 ir 2 dalių reikalavimai. Kol kas viskas gerai. Tačiau tuo atveju, kai informacija išdėstyta dviejuose dokumentuose, kyla akivaizdus pavojus, kad vartotojui vis dėlto nebus sudarytos sąlygos išsamiai, turint visą informaciją ir laiku įvertinti jam pateiktą pasiūlymą, kaip numatyta Direktyvoje 2008/48.

52. Todėl manyčiau, kad tokia tvarka būtų priimtina, jeigu būtų taikomi – t. y. nustatyti nacionalinėje teisėje – šie *minimalūs papildomi reikalavimai*: i) atskiri dokumentai, kuriuose būtų nurodyta visa privaloma informacija, vartotojui turėtų būti pateikiami tuo pat metu ir iki sutarties sudarymo (kad vartotojas siūlomą susitarimą galėtų įvertinti prieš sutikdamas jo laikytis); ii) pačioje kredito sutartyje turėtų būti pateikiamos aiškios ir tikslios kryžminės nuorodos į tinkamas konkrečias skolintojo bendrųjų sutarties sąlygų dalis ir taip vartotojui suteikiama galimybė tiksliai nustatyti, kur ieškoti kiekvieno privalomos informacijos elemento, nenurodyto kredito sutartyje³⁷; iii) reikėtų tam tikrų neabejotinų įrodymų, kad visa privaloma informacija vartotojui iš tikrųjų buvo pateikta laiku (ir bet kuriuo atveju iki vartojimo kredito sutarties sudarymo).

53. Nacionalinis teismas, kaip vienintelis faktus vertinantis teismas, kuris yra kompetentingas aiškinti nacionalinės teisės taikymą, turi įvertinti, ar nacionalinės taisyklės atitinka šį išaiškinimą ir todėl yra draudžiamos pagal Direktyvą 2008/48, ar ne.

54. Todėl darau išvadą, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio žodžiai „popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje“ taikomi ir šalių sudarytos kredito sutarties sąlygoms, ir Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje išvardytiems informacijos elementams, kurie yra kredito sutarties dalis. 10 straipsnyje nėra reikalavimo, kad šalys turi pasirašyti kredito sutartį arba kad 10 straipsnio 2 dalyje išvardyta informacija turi būti pateikta viename dokumente. Pagal Direktyvą 2008/48 nedraudžiama nacionalinė taisyklė, pagal kurią visa privaloma informacija turėtų būti pateikiama raštu viename pasirašytame dokumente. Taip pat pagal Direktyvą 2008/48 nedraudžiama nacionalinė taisyklė, pagal kurią privalomos informacijos elementus būtų galima pateikti (popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje) ne pačioje (pasirašytoje) vartojimo kredito sutartyje, o skolintojo bendrosiose sutarties sąlygose, jeigu yra nustatyti bent šie reikalavimai: i) atskiri dokumentai, kuriuose nurodyta privaloma informacija,

37 — Lordas Denning kadaise pasakė, kad plačiai paplitusi „bendroji sąlyga“, kuria bandoma atsiriboti nuo įstatymais numatytos atsakomybės už kūno sužalojimą ir kuri skelbiama automobilių stovėjimo aikštelės skelbimų lentoje ir tariamai yra įtraukta į stovėjimo aikštelės nuomos sutartį, nes parkomato atspausdintame biliete smulkiu šriftu nurodyti tam tikri žodžiai, yra „taip plačiai ir žalingai taikoma teisių atžvilgiu, kad teismas neturėtų vertinti, jog jos apskritai privaloma laikytis, nebent dėmesys į ją būtų atkreipiamas labai aiškiai <...>. Norint apie ją tinkamai įspėti, reikėtų ją atspausdinti raudonai ir į ją turėtų rodyti raudona ranka arba reikėtų ko nors panašiai priverčiančio sureaguoti“. *Thornton / Shoe Lane Parking Ltd, C.A.*, 1971 m., 2 Q.B. 163, lordo M.R. Denning pastaba, p. 170 C–D. Ši nuomonė džiugina vėlesnes Anglijos teisės studentų kartas. Be to, tai ypač logiška pastaba dėl poreikio užtikrinti, kad silpnesnės sutarties šalies dėmesys būtų atkreiptas į svarbias sąlygas, kurių reikės laikytis sudarius sutartį.

virtotojui pateikiami tuo pat metu ir iki sutarties sudarymo; ii) kredito sutartyje pateikiamos aiškios ir tikslios kryžminės nuorodos į privalomą informaciją ir nurodyta, kur ją galima rasti skolintojo bendrosiose sutarties sąlygose, ir iii) skolintojas turi įrodyti, kad privalomą informaciją virtotojui pateikė iki sutarties sudarymo. Nacionalinis teismas turi įvertinti, ar nacionalinės taisyklės atitinka šiuos reikalavimus ir todėl yra draudžiamos pagal Direktyvą 2008/48, ar ne.

Trečiasis ir ketvirtasis klausimai – privaloma informacija apie mokėjimų periodiškumą (10 straipsnio 2 dalies h punktas)

55. Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h punkte numatyta, kad „virtotojo atliekamų privalomų mokėjimų suma, skaičius ir periodiškumas“ yra privaloma informacija, kuri turi būti pateikta virtotojui. Šiame punkte nenustatyta, kad kredito sutartyje turi būti nurodyta kiekviena diena, kada sueina mokėjimo terminas. Informacija, kuri turi būti pateikiama virtotojams iki sutarties sudarymo (5 straipsnis) ir sudarant sutartį (10 straipsnis), iš dalies sutampa³⁸. Tai atitinka Direktyvos 2008/48 tikslą užtikrinti virtotojų apsaugą. Virtotojui reikia žinoti, kada sueina kredito grąžinimo įmokų terminai. Šis tikslas yra pasiekiamas, jeigu skolintojas taiko objektyviai nustatomus kriterijus. Akivaizdus metodas yra remtis kalendoriumi ir virtoti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo siūlomą formuluotę – pavyzdžiui, „mėnesinė įmoka turi būti sumokėta [ne vėliau kaip] iki kiekvieno kalendorinio mėnesio 15 dienos“.

56. Teisės aktų pakeitimų istorija rodo, kad pareiga nurodyti mokėjimų sumą, skaičių ir periodiškumą ar datas pirmą kartą įtvirtinta Direktyvoje 90/88/EEB³⁹, kuria ji buvo įtraukta į Direktyvos 87/102/EEB 4 straipsnio 2 dalies c punktą⁴⁰. Kreditoriams aiškiai leista pasirinkti, ką nurodyti – mokėjimų skaičių ir periodiškumą *ar* datas. Nemanau, kad remiantis dabartine formuluote galėjo būti nustatytas (naujas) reikalavimas privalomai nurodyti datas.

57. Todėl darau išvadą, kad remiantis žodžių junginiu „mokėjimų periodiškumas“ Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h punkte kreditorius nėra įpareigojamas nurodyti tiksliai datą, kada turi būti atliktas kiekvienas mokėjimas pagal kredito sutartį.

Penktasis ir šeštasis klausimai – privaloma informacija apie amortizavimo lentelę (10 straipsnio 2 dalies i punktas)

58. Pagrindinės sumos mažėjimo pagal terminuotą kredito sutartį atveju virtotojas turi teisę paprašęs nemokamai bet kuriuo metu per visą kredito sutarties galiojimo laikotarpį gauti sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar į šalių sudarytą kredito sutartį turi būti įtraukta ir tokia lentelė.

59. Mano nuomone – negali.

60. Pagal 10 straipsnio 2 dalies i punktą suderinami tam tikri valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su reikalavimu pateikti amortizavimo lentelę ir jos turiniu, aspektai. Todėl taisyklės, kada galima prašyti pateikti lentelę ir kuri informacija joje turi būti pateikta, yra visiškai suderintos.

38 — Žr. KOM(2002) 443 *final*, p. 16.

39 — 1990 m. vasario 22 d. Tarybos direktyva, iš dalies keičianti Direktyvą 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 61, p. 14; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 374).

40 — 1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 42, 1987, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 326).

61. Iš 10 straipsnio 2 dalies i punkto formuluotės matyti, kad vartotojas turi teisę amortizavimo lentelės prašyti bet kuriuo metu visu kredito sutarties galiojimo laikotarpiu. Jeigu kreditoriai būtų įpareigoti lentelę pateikti tik pasirašant kredito sutartį, žodžiai „<...> vartotojo teisė paprašius *nemokamai bet kuriuo metu visu kredito sutarties galiojimo laikotarpiu* gauti sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė“ būtų nereikalingi, o vartotojui atitinkamai suteikiama teisė būtų naudinga kur kas mažiau. Amortizavimo lentelė, pateikiama sudarant kredito sutartį, tėra konstatavimas, kas laukia ateityje. Ji nepadedą vartotojui stebėti, kaip yra gražinamas kreditas. Tam jis turi paprašyti atnaujintos lentelės.

62. Tokį aiškinimą patvirtina 10 straipsnio 3 dalis, kurią aiškinant kartu su 10 straipsnio 2 dalies i punktu matyti, kad skoliniojas, gavęs skolininko prašymą, pastarajam turi pateikti atnaujintą amortizavimo lentelę.

63. Todėl darau išvadą, jog Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies i punktas turi būti aiškinamas taip, kad amortizavimo lentelė turi būti pateikiama kapitalo amortizacijos pagal terminuotą kredito sutartį atveju vartotojui paprašius pateikti amortizavimo lentelę. Nesant šių dviejų sąlygų, pagal Direktyvą 2008/48 kreditoriai neprivalo teikti tokios informacijos. Tačiau abejoju, kad nacionalinė taisyklė, pagal kurią papildomą lentelę reikia pateikti sudarant kredito sutartį, kenkia kuriam nors iš Direktyvos 2008/48 tikslų. Todėl nemanau, kad valstybėms narėms draudžiama priimti taisyklę, kuria kreditoriai būtų įpareigojami tai daryti.

Septintasis klausimas – nacionalinės sankcijos proporcingumas

64. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Vartojimo kreditų įstatymo 11 straipsnis, kuriame numatyta sankcija už skolinio pareigos pateikti Direktyvos 2008/48 (į nacionalinę teisę perkeltos Vartojimo kreditų įstatymu) 10 straipsnio 2 dalyje išvardytą informaciją nevykdymą, kai kreditui netaikomos nei palūkanos, nei jokie mokesčiai⁴¹ (todėl skolininkas turi gražinti tik kapitalą), atitinka Direktyvos 2008/48 23 straipsnyje nustatytą proporcingumo reikalavimą.

65. Klausimas suformuluotas labai plačiai ir abstrakčiai. Tai tam tikra prasme neišvengiama. Nacionalinis teismas dar nėra gavęs reikiamo Teisingumo Teismo išaiškinimo, kuris jam leistų nuspręsti, ar yra tenkinami Direktyvos 2008/48 10 straipsnio, reglamentuojančio kredito sutarties turinį, reikalavimai, perkelti į nacionalinę teisę. Jeigu nėra nacionalinės nuostatos, kuria perkeliama šie privalomi reikalavimai, pažeidimo, nėra ir poreikio taikyti sankcijas. Vis dėlto akivaizdu, kad klausimas nėra hipotetinis ar neaktualus nacionalinio teismo nagrinėjamos bylos baigčiai. Jeigu nacionalinis teismas nuspręš, kad pažeidimas padarytas, jis turės taikyti „veiksmingą, proporcingą ir atgrasančią“ sankciją.

66. Direktyvos 23 straipsnyje numatyta, jog sankcijų, kurios taikomos pažeidus nacionalines nuostatas dėl į kredito sutartis įtrauktinos būtinos informacijos, sistema turėtų būti veiksminga, proporcinga ir atgrasanti, o valstybės narės turėtų imtis visų reikiamų priemonių siekdamas užtikrinti, kad šios sankcijos būtų įgyvendinamos. Atsižvelgiant į šiuos reikalavimus, valstybės narės sankcijas pasirenka savo nuožiūra⁴². Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad sankcijų griežtumas turi atitikti pažeidimų, už kuriuos jos skiriamos, sunkumą ir visų pirma užtikrinti realų atgrasantį poveikį, nepažeidžiant bendrojo proporcingumo principo⁴³.

41 — Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nenurodyta, todėl Teisingumo Teismui nieko daugiau nežinoma apie šios nuostatos taikymo sritį.

42 — 47 konstatuojamoji dalis; taip pat žr. 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 43 punktą.

43 — Žr. 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 44 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

67. Taikant nacionalinio teismo apibūdintą sankciją, kreditorius praranda visą sandorio pelną (arba, kitaip tariant, įpareigojamas atsisakyti pelno, kurį būtų uždirbęs iš paskolintos sumos) ir turi padengti išlaidas, susijusias su kredito administravimu ir grąžintino kapitalo išieškojimu iš skolininko. Galima numanyti, kad tokia sankcija greičiausiai yra ir veiksminga, ir atgrasanti.

68. Ar tokia sankcija yra proporcinga?

69. Teisingumo Teismas neturi faktinės ir teisinės informacijos, būtinos norint naudingai atsakyti į jam pateiktą klausimą⁴⁴. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą tėra nurodyta (pačioje septinto klausimo formuluotėje), jog nacionalinės teisės nuostata yra tokia, „pagal kurią *didelės dalies Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalyje nurodytos informacijos nepateikimas kreditavimo sutartyje* reiškia, kad suteiktas kreditas laikomas atleistu nuo palūkanų ir kitų mokesčių [kreditas yra beprocentis ir jam netaikomi jokie mokesčiai]“ (išskirta mano). Tačiau nėra aišku, ką iš tiesų reiškia „didelė dalis elementų“, taip pat ar kurie nors iš direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje išvardytų privalomos informacijos 22 elementų pagal nacionalinę teisę laikomi svarbesniais nei kiti (todėl jų nepateikimas vertinamas rimčiau) ir kada būtent (kalbant apie pažeidimo sunkumą) atsiranda pagrindas taikyti sankciją.

70. Todėl siūlau, kad Teisingumo Teismas, atsakydamas į septintąjį prejudicinį klausimą, nacionaliniam teismui patartų kiekvienu konkrečiu atveju vertinti, ar Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalyje išvardytų privalomos informacijos elementų nepateikimas vartojimo kredito sutartyje sukėlė rimtą pavojų, jog klientui nebus sudarytos sąlygos įvertinti siūlomo kredito sandorio patrauklumą, kad galėtų nustatyti, ar sankcija, kurią taikant skoliniojas privalo atsisakyti visų palūkanų ir padengti visas su kredito sutartimi susijusias išlaidas, yra proporcinga, ar reikėtų taikyti švelnesnę sankciją.

Išvada

71. Atsižvelgdama į visus pirmiau išdėstytus svarstymus, manau, kad Teisingumo Teismas turėtų taip atsakyti į *Okresný súd Dunajská Streda* (Slovakija) pateiktus prejudicinius klausimus:

- 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB 10 straipsnyje žodžiai „popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje“ reiškia laikmeną, kurioje parengiama kredito sutartis ir kuri pateikiama vartotojui. Šie žodžiai taikomi ir šalių sudarytos kredito sutarties sąlygoms, ir Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje išvardytiems informacijos elementams, kurie yra kredito sutarties dalis. 10 straipsnyje nėra reikalavimo, kad šalis turi pasirašyti kredito sutartį arba kad Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalyje išvardyta informacija turi būti pateikta viename dokumente. Vadovaujantis Direktyva 2008/48 nedraudžiama nacionalinė taisyklė, pagal kurią visa privaloma informacija turėtų būti pateikiama raštu viename pasirašytame dokumente. Taip pat pagal Direktyvą 2008/48 nedraudžiama nacionalinė taisyklė, pagal kurią privalomos informacijos elementus būtų galima pateikti (popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje) ne pačioje (pasirašytoje) vartojimo kredito sutartyje, o skoliniojo bendrosiose sutarties sąlygose, jeigu yra nustatyti bent šie reikalavimai: i) atskiri dokumentai, kuriuose nurodyta privaloma informacija, vartotojui pateikiami tuo pat metu ir iki sutarties sudarymo; ii) kredito sutartyje pateikiamos aiškios ir tikslios kryžminės nuorodos į privalomą informaciją ir nurodyta, kur ją galima rasti skoliniojo bendrosiose sutarties sąlygose, ir iii) skoliniojas turi įrodyti, kad privalomą informaciją vartotojui pateikė iki sutarties sudarymo. Nacionalinis teismas turi įvertinti, ar nacionalinės taisyklės atitinka šiuos reikalavimus ir todėl yra draudžiamos pagal Direktyvą 2008/48, ar ne.
- Žodžių junginiu „mokėjimų periodiškumas“ Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h punkte kreditorius nėra įpareigojamas nurodyti tikslią datą, kada turi būti atliktas kiekvienas mokėjimas pagal kredito sutartį.

44 — Žr. 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *LCL Le Crédit Lyonnais*, C-565/12, EU:C:2014:190, 37 punktą.

- Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies i punktas turi būti aiškinamas taip, kad amortizavimo lentelė turi būti pateikiama kapitalo amortizacijos pagal terminuotą kredito sutartį atveju vartotojui paprašius pateikti amortizavimo lentelę. Tačiau pagal Direktyvą 2008/48 nedraudžiama valstybėms narėms reikalauti, kad skolintojai papildomą amortizavimo lentelę pateiktų sudarant kredito sutartį.
- Nacionalinio teismo teisėjas kiekvienu konkrečiu atveju turi vertinti, ar Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalyje išvardytų privalomos informacijos elementų nepateikimas vartojimo kredito sutartyje sukėlė didelį pavojų, jog klientui nebus sudarytos sąlygos įvertinti siūlomo kredito sandorio patrauklumą, kad galėtų nustatyti, ar sankcija, kurią taikant skolintojas privalo atsisakyti visų palūkanų ir padengti visas su kredito sutartimi susijusias išlaidas, yra proporcinga, ar reikėtų taikyti švelnesnę sankciją.